

SZELLEMI VEZETÉS

BÁRMENNYIRE igénybe is veszi a háború testi és lelki erőfeszítéseinket, tudnunk kell, hogy vannak nagy belső kérdéseink, melyeknek elrendezését csak felfüggeszti, de nem teheti meghaladtá és meg sem oldhatja. Nemzeti önismeretünk, kultúránk, társadalmi rendünk kialakulását a külső sorsfordulások mindenesetre siettetethetik vagy hátráltathatják, de bármi sorsban örök feladatunk és legmélyebb létkérdésünk marad az, hogy mi magunk mit csinálhatunk magunkból? A háborúban fizikai létezésünk lehetőségéért küzdünk. Hisszük, hogy ezt a lehetőséget becsületes fegyverrel ki fogjuk vívni magunknak. De a fizikai létezés nem cél, hanem csak alap és keret a nemzeti közösség értékelete számára. Ebből következik, hogy amíg a fegyveres küzdelem folyik, a magyar szellemnek sem szabad tétlenül várakoznia, hanem magábaszállva, fel kell készülnie arra a jövőre, melyben hivatását betöltheti, megvalósíthatja.

Ilyen felkészülés mutatkozik napjainkban a »népiség« értelmzése, hirdetése, követelése körül. Véleményem szerint ma még nincs ebben a kérdésben egységes és letisztult közgondolkodás, sőt a szószólók maguk is sok bizonytalanságot árulnak el benne. Ennek oka szerintem az, hogy a »népiség« fogalomköre hamarabb áttolódott a szociális, közigazgatási és politikai síkra, mielőtt még szellemtörténeti és művelődési lényege tisztázódott volna. Így a »népnek« a »paraszttal« való azonosítása kétségtelenül szociális élt kapott az »úri« réteg felé. A paraszt-kérdés osztálykérdéssé vált. De ha magát a »népet« kérdeznők meg, vagyis társadalmunknak azt az egész rétegét, mely a közgondolkodás szerint élethelyzeténél, foglalkozásánál és életmódjánál fogva a földhöz, a faluhoz, a tanyához kötve, távolról egységesnek látszik, hamarosan rájönénk, hogy ennek a rétegnek önmagán belül is széles színképe van, a saját megítélésében, a népi arisztokráciától a népi proletáriátusig s így a »paraszt« éppen úgy szembekerül a népi előkelőséggel, mint az úri középosztállyal. Egyébként pedig a »középosztály« is zavaros, alsó és felső szélein elmosódó, bizonytalan színképet mutat. Látnunk és éreznünk kell tehát, hogy a »népiség« reánkézve nem szociális szempontból döntő probléma, hanem mindenekelőtt szellemi szempontból s csak ennek tisztázásából és vállalásából fakadhat azután társadalmi életünk egészségesebb elrendeződése is.

»Népi« alatt a sajátos, ősi, minden magyart lelki egységbe kapcsoló testi és szellemi örökségünket kell értenünk, melynek kifejtése által megvalósítható egy olyan magyar nemzeti műveltség,

amiben valamennyien résztvehetünk s így benne a különböző foglalkozások, hivatások haszna, becsülete és méltósága egyformán érvényesül.

Ez a magyar testvérközösség, létünk és jövőnk egyetlen belső biztosítója, csakis az alapértékekben való általános, közös és egységes megegyezésen épülhet fel, a magyar humánium mélységes átélésén, melyben a külső életkörülmények nem lehetnek választófalak s amelyben egy olyan magyar életforma alakul ki, hogy szolgálata által minden magyar ember megtalálhatja emberhez méltó és élni érdemes létmódját.

KIK AZOK, akik előkészíthetik, munkálhatják és képviselhetik az élet alapértékeiben való belső megegyezést, akik a magyar humániumnak társadalmunkban minden réteget átölelő hordozói lehetnek? A szellemi vezetők, a magyar elit tagjai.

Fájdalom, ma azt látjuk, hogy éppen a kifejezetten szellemi életpályák azok, melyekre az ifjúság nem kívánczik s rövid időn belül számolnunk kell azoknak elnéptelenedésével. Általános az a vélemény, hogy ennek a jelenségnek anyagi okai vannak. Ipari, kereskedelmi, gazdasági pályákon az ifjúság gyorsabban, kevesebb fáradozással és főleg sokkal nagyobb fizetéssel kap elhelyezkedést. Ez igaz és hozzátehetjük, hogy van ebben a gyakorlati irányba fordulásban régen várt és örvendetes elszánás is. Ennek ellenére mégis komoly aggodalommal kell szemlélnünk ezt a változást. Mert nemcsak anyagi okok idézik elő s ha egy megfelelő és helyes nemzetpolitika segítene is a szellemi életpályák ellátottságán, meggyőződésem szerint akkor is fennmaradna az a helyzet, hogy ifjúságunk zömének érdeklődése más irányba fordulna. Korunk technikai, gazdasági gondolkozása az, ami nem kedvez a szellemiségnek. A szellemi értékeknek önmagukért való becsülése, búvárlása és szolgálata ezidőszert nem kapósak. Lehetséges, hogy ennek következtében a magyar élet sokoldalubbá és realisabbá válik, de a nemzeti önismeret és a belőle fakadó nemzeti műveltség feltétlenül elsekélyesedik, ez pedig a társadalom testvéri közösségét tápláló erőforrások kiszáradásával fenyegetne. Jövőnk célkitűzése nem lehet a pusztá megélhetés, az életnek fizikai, gazdasági biztosítása. Nemzeti szempontból az ilyen élet jelentőség nélküli, sőt esetleg egyenesen csak látszat-életet, pusztulást takar. Sajátos, öntudatos, szellemileg független nemzeti életet csak szellemi vezetés alatt élhetünk. Ennek biztosítóját, a szellemi vezetésre hivatott és képes magyar elitet látjuk veszélyeztetettnek a mai sorsfordulatban.

Kis nemzetek nem versenyezhetnek a nagyokkal a fizikai létezés terén. Sőt, a kialakuló új Európa rendjében ezen a téren nem remélhetnek önállóságot, öncélúságot sem. Egyedül a nemzeti szellem tudományos, művészeti és erkölcsi alkotásainak síkjában lehetnek sajátos létezőkké, belsőleg szabad és értéküknél fogva megbecsült tényezőivé az európai emberközösségnek. Ez a hivatás azonban, ezeréves történelmi hagyományunknál és szellemiségünk kincseinél fogva nyitva áll előttünk. Multunkhoz lennének hűtelenek és jövőnköt árulnók el, ha ezt a hivatást nem vállalnók és nem kö-

vetelnők magunknak. Ezért a jövőben még sokkal fokozottabb szükségünk van a szellemi vezetőrétegre, a magyar elitre, mint eddig bármikor.

HONNAN REMÉLHETJÜK ennek a szellemi vezetőrétegnek felnövekedését és utánpótlását? Semmi szín alatt sem társadalmunknak csak egyik rétegéből. A szellemi értékességet és előkelőséget nem szabad szociális feltételekhez kötni. Ne felejtsük el, hogy soha nem is volt ezekhez kötve történelmünk folyamán. Helytelen volna tehát, ha a szellemi vezetés képességét és köteleztetését például a magyar értelmiségi középosztályra korlátoznók. De helytelen volna az is, ha ennek a rétegnek kisémmizésével, egyoldalúan és erőszakosan csak a népi rétegtől várnók. A szellemi vezetés a tehetség és a lehetőség kérdése, minden társadalmi réteg legjava számára. Mi magyar szellemi vezetést akarunk, a magyar igazság szolgálataiban. Olyan magyar elitet, amelyik a tiszta igazságot a magyar létérdek érvényesítésére tudja fordítani, hamisítás nélkül, de teljes hatalmában. Ilyen szellemi vezetést nem lehet kölcsönvenni, másolni, utánozni. Eredetinek kell lennie, az ősforrásból: a magyar természet és szellem mélyéből merítettnek. Nekünk magyar tudomány, magyar művészet, magyar emberség alkotóira, tanítóira és nevelőire van és lesz szükségünk. Olyan műveltség átélőire és terjesztőire, akik a magyar föld, ember és helyzet életközélből születtek s mindenestől annak légkörében élnek. Mivel ez a műveltség nem külső máz, hanem megtisztított és átnemesített ősi tartalom, természetesen népi is, értelmiségi is egyben s öntudatos hordozói bármelyik társadalmi rétegből egyformán lehetnek. És mivel ez a műveltség sajátosan magyar: a magatartásnak, ízlésnek, érintkezésnek olyan formáit kell hogy létrehozza, melyekben minden magyar ember testvérileg találkozhatnak, társadalmi különbség nélkül.

A magyar elit, a magyar szellemi vezetőréteg tehát azt a nem szociális, hanem műveltségi réteget fogja jelenteni, amelyik, átszöve a nemzeti társadalom valamennyi rétegét, példátadóan magyar az igazság, a szép és a jó, vagyis a nemes humánus szolgálataiban.

A magyar elit kérdése így nem történelmi előjogokon, nem szociális adottságokon és nem is mennyiségi tudáson fordul meg. A szellemi vezetés az öntudatosság uralma az ösztönösség felett. Résztvevői és gyakorlói mindazok, akik a magyar szellemiséget öntudatosan hordozzák s ezt az öntudatosságot mint hivatást és kötelességet érvényesítik a nemzeti élet egész területén, mindenütt, ahol dolgoznak.

A MAGYAR SZELLEMI VEZETŐRÉTEG biztosítása elsősorban a nevelés dolga. Nemzetnevelésünk egész tervének, szervezetének és munkájának arra a célra kell alakulnia, hogy a legelső foktól a legmagasabbig egységesen és hathatósan szolgálja a magyar ösztönösségnek magyar öntudatossággá emelkedését. Mint máshol kifejtettem, ezt a célt nem lehet többé a mereven elszakított elemi, közép- és felsőfokú közoktatás külön-külön világában elérni. Az ön-

tudatosság, a szellemi vezetés nem lehet csak a közép- vagy főiskola adománya. A nemzeti műveltségnek az ifjúságba való átplántálása megkívánja, hogy az általános és kötelező iskolai nevelést a tizenhét éves életéig, mindkét nem számára kiterjesszük, tekintetbe véve a különböző életkörülményeket és hivatásokat. Így először is a nemzeti öntudatosság általános fokát és színvonalát emelnők a szükséges magaslatra, másodsor pedig elérhetnők a műveltségi különbségek okozta társadalmi választófalak elenyészését. Egy ilyen előkészítés után a főiskolák könnyen és biztosan tudnák kiképezni és kinevelni azokat a személyiségeket, akik, mint a szellemi vezetés hivatottjai, a különböző életpályák vezető munkásai és tanítói lennének.

A köznevelés mellett döntő szerep jutna a magyar elit biztosításában a magyar életformának is. Annak, hogy a tehetség ma kifejlődhessen és a szellemi vezetésben szóhoz juthasson, legnagyobb akadálya az egységes magyar életforma hiánya. A vezető pozícióhoz való eljutás jelenleg nagyon is hozzá van kötve az »úri« életformához, azokhoz a születési, családi, magatartásbeli, érintkezési, sőt ruházkodási és étkezési külsőségekhez, melyek a középosztály gyermekének rendkívül megkönnyítik, a nép fiának pedig rendkívül megnehezítik azt, hogy tehetségei érvényesülhessenek a közéletben. Végül következményeiben innen érhető meg az, hogy a szellemi vezetés nem az arravalóság és a képzettség, hanem a társadalmi osztály-beidegződés öröksége lesz. S ha a népi tehetségnek mégis sikerül a szellemi vezetés hivatalos síneire kerülni, ez a társadalmi beidegződés fogja elszakítani attól a rétegtől és légkörtől, amelyből »felemelkedett«. Ezekután nem szellemi vezetője lesz a rábizott népnek, hanem fölényes és idegen kezelője, parancsolója. Ez az életforma azonban sem eredetében, sem jellegében nem magyar. A nyugateurópai polgári életformának átvétele ez, de sajátságosan eltorzítva. Mert míg a polgári életforma nyugaton az ellentétek összemosója lett, addig nálunk éppen ellenkezőleg, azoknak kiélezőjévé. A szellemi vezetőség egészséges kiválogatódásának tehát egy olyan sajátosan magyar életforma lenne a legjobb elősegítője, amelyik a külső igényekben a népi életmódhoz közeledne, de ugyanakkor azt belső igényekben felemelné a lelkebb és szellemibb élet magaslatára.

Végre magának a magyar nemzetpolitikának, az állami élet berendezkedésének kellene céltudatosan arra irányulnia, hogy a szellemi vezetés elhivatottjai ne kallódhassanak el, hogy minden rétegből megfelelő neveléshez juthassanak, hogy elhelyezkedésük és megélhetésük oly módon legyen biztosítva, ami vonzóvá és kívánatosá teszi ifjúságunk számára a szellemi életpályákat s nem bélyegzi hasznalatannak az önmegtágadást, mely a szellemi életben való vezetés alapfeltétele.

Mert noha erőteljesen kell hangsúlyoznunk, hogy nem az »állás« tesz valakit az »elit« tagjává, mégis az a helyes és kívánatos, hogy az »állás« az »elit« birtokába kerüljön.